

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในการใช้ข้อมูลทางบัญชีของผู้ใช้งบการเงินไม่ว่าจะเป็นงบดุล งบกำไรขาดทุน งบกระแสเงินสด หมายเหตุประกอบงบการเงิน รายการหนึ่งที่จะแสดงอยู่ในงบกำไรขาดทุน คือ รายการพิเศษ รายการพิเศษที่เข้าเงื่อนไขของมาตรฐานการบัญชีที่ฉบับที่ 39 ต้องแสดงอยู่งบกำไรขาดทุน ซึ่งแสดงด้วยจำนวนสุทธิจากภาษีเงินได้ รายการพิเศษนี้มีเงื่อนไข 2 ข้อ คือ รายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อย (Infrequent) กล่าวคือจะต้องไม่สามารถพยากรณ์ได้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ และเป็นรายการไม่ปกติ (Unusual) รายการพิเศษเป็นรายการก่อนรายการกำไร (ขาดทุน) สุทธิในงบกำไรขาดทุน ดังนั้นเมื่อมีรายการพิเศษเกิดขึ้นสิ่งแรกที่จะกระทบคือ รายการกำไร (ขาดทุน) สุทธิ (Bottom-line) สำหรับผลการดำเนินงานในบางปีของกิจการซึ่งปกติกิจการยังคงมีกำไร แต่เมื่อปีนั้นเกิดรายการพิเศษขึ้นมากก็มีผลกระทบต่อรายการกำไรสุทธิทำให้ขาดทุนได้และมีผลทำให้กิจการสูญเสียเงินสดในอนาคต สำหรับนักวิเคราะห์เพื่อการลงทุนและนักลงทุน ยังจำเป็นต้องใช้รายการพิเศษในการพิจารณาผลการดำเนินงานเพื่อการตัดสินใจ (Clayman, 1995)

ในเรื่องการบัญชีสร้างสรรค์ (Creative Accounting) ในส่วนของการเกลี้ยกำไร (Income Smoothing) นั้นเนื่องจากรายการพิเศษจะต้องนำไปคำนวณในรายการและเหตุการณ์ทางบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการคำนวณกำไร รายการที่ถือเป็นรายการพิเศษ เช่น การถูกยึดหรือถูกเวนคืนสินทรัพย์ รายการขาดทุนจากภัยธรรมชาติต่าง ๆ ดังนั้นรายการพิเศษจึงอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการตกแต่งงบการเงินให้ดูสวยงามและให้กำไรเป็นไปตามที่ต้องการได้โดยใช้วิธีเกลี้ยกำไรผ่านการจัดประเภทรายการ (Classificatory Smoothing) โดยการเกลี้ยรายการบางรายการในงบกำไรขาดทุนโดยการตัดสินใจของผู้บริหารว่าจะจัดจำแนกรายการนั้น ๆ เข้าเป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณกำไรจากการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง (Income from Continuing Operations) หรือเป็นส่วนหนึ่งของรายการพิเศษ (Extraordinary Income) โดยมีข้อสมมติของวิธีเกลี้ยกำไรผ่านการจัดประเภทรายการว่าผู้ใช้งบการเงินไม่ได้ให้ความสำคัญใด ๆ กับรายการที่เกิดขึ้นไม่บ่อยครั้งหรือรายการพิเศษแต่จะให้ความสำคัญกับกำไรจากการดำเนินงานปกติ และการโยกย้ายรายการใดรายการหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งรายการไปมาในงบกำไรขาดทุนระหว่างการแสดงเป็นส่วนหนึ่งของการคำนวณกำไรปกติจากการดำเนินงานและรายการพิเศษจะช่วยให้กำไรของกิจการเป็นไปตามแนวโน้มที่ผู้บริหารต้องการ

ซึ่งถ้าหากไม่มีรายการพิเศษแยกเฉพาะไว้ในงบกำไรขาดทุนอาจทำให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจผิดและทำให้เกิดการตัดสินใจผิดได้

ที่ผ่านมาทางสำนักงานวิจัยส่วนใหญ่ศึกษาความมีคุณค่าของข้อมูลกำไร (Information Content of Earnings) ในด้านที่ว่ากำไรทางบัญชี ณ งวดปัจจุบัน สามารถใช้เป็นตัวแทนในการประมาณกำไรทางบัญชีในอนาคต ซึ่งเป็นข้อมูลที่สัมพันธ์กับเงินปันผลในอนาคตที่บริษัทจะจ่ายเป็นกระแสเงินสดให้ผู้ลงทุน การศึกษาประโยชน์ของข้อมูลรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ยังไม่มีมากนัก

รายการพิเศษ (Extra Ordinary Items) เป็นรายการที่นาน ๆ เกิดขึ้นจึงไม่ใช้ในการคาดหวังกำไรในอนาคต แต่ในความเป็นจริงบริษัทที่มีรายการพิเศษเกิดขึ้นก็อาจมีผลกระทบต่อภาระดำเนินงานในอนาคต เช่น เกิดน้ำท่วมปีนี้ ผลกระทบคือปีหน้าอาจทำให้ศักยภาพในการทำกำไรที่แท้จริงเปลี่ยนไป ดังเช่นในประเทศไทย เดือนธันวาคม ปี พ.ศ. 2547 เกิดคลื่นสึนามิทางภาคใต้ ศักยภาพของกิจการเหล่านั้นลดลง

ดังนั้นการศึกษารั้งนี้จึงศึกษาของข้อมูลรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ เพื่อเป็นการให้ผู้ลงทุนได้รับข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจในการลงทุนมากขึ้นและเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการกำกับวิชาชีพที่จะใช้พิจารณาในการออกมาตรฐานการบัญชีให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการใช้ข้อมูลของผู้ใช้ข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศไทย ในปัจจุบันได้เกิดมหันตภัยทางธรรมชาติร้ายแรงขึ้นบ่อยครั้ง นักลงทุนจึงต้องการข้อมูลทางบัญชีที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและความต้องการของผู้ลงทุน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของขนาดของกิจการ ขนาดของรายการพิเศษ ขำวดี (กำไรจากรายการพิเศษ) หรือ ขำวร้าย (ขาดทุนจากรายการพิเศษ) ที่มีผลกระทบต่อประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

ข้อมูลรายการพิเศษมีประโยชน์ต่อการกำหนดราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากบริษัทที่มีรายการพิเศษเกิดขึ้นที่ได้รับผลกระทบจากรายการพิเศษอาจทำให้เกิดศักยภาพในการทำกำไรที่แท้จริงเปลี่ยนไปจึงมีความเป็นไปได้ว่าข้อมูลบางอย่างที่สะท้อนถึงกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการซึ่งเป็นประโยชน์ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์และจากงานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่ารายการพิเศษมีผลกระทบต่อกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการนั้น (Clayman, 1995) ดังนั้นผู้ศึกษาจึงกำหนดสมมติฐานดังต่อไปนี้

H1: ข้อมูลรายการพิเศษมีประโยชน์ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์

งานวิจัยในอดีตชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยชั่วคราวกระแสเงินสดในอนาคต เช่น กำไร กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน เป็นต้น และ ผลตอบแทนจากการลงทุนในหลักทรัพย์ ถูกกระทบด้วยปัจจัยแทรกบางอย่าง (Cheng, Lvi & Shaefer 1996; Charitou, Clubb & Andreou 2000; นันทพล เขียวรัตน์ 2539) ดังนั้นผู้ศึกษาจึงศึกษาปัจจัยที่เป็นไปได้อาจมีอิทธิพลต่อประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์

งานวิจัยในอดีตพบว่าขนาดของกิจการที่แตกต่างกันส่งผลต่อความสามารถในการสร้างกำไรแตกต่างกัน ส่วนผลงานวิจัยทางด้านการตกแต่งกำไร สรุปไปในทิศทางเดียวกันว่า ขนาดกิจการมีอิทธิพลต่อการตกแต่งกำไร และการศึกษาประโยชน์ของข้อมูลกำไรในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ พบว่า ขนาดของกิจการส่งผลกระทบต่อประโยชน์ของข้อมูลกำไรในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ ซึ่งอธิบายเหตุผลว่า ธุรกิจที่มีขนาดเล็กอาจขาดความชำนาญในการดำเนินธุรกิจ และผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดเล็กก็มีความผันผวนมาก ทำให้มูลค่าตามบัญชีของธุรกิจขนาดเล็กมีความสามารถในการใช้อธิบายราคาหลักทรัพย์มากกว่ากำไรทางบัญชีของธุรกิจขนาดเล็ก (Collins, Maydew & Weiss, 1997) ดังนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์จะถูกกระทบจากปัจจัยขนาดของกิจการ ผู้ศึกษาจึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H2: ขนาดของกิจการมีผลกระทบต่อประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์

การศึกษาในอดีตชี้ให้เห็นว่าขนาดของกระแสเงินสดจากการดำเนินงานยังมีขนาดใหญ่ก็ยังมีคุณค่าสูงต่อผลการดำเนินงานในอนาคตของกิจการ (Sirisom, 2003) ซึ่งขนาดของรายการพิเศษส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในอนาคตของกิจการ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H3: ขนาดของรายการพิเศษมีผลกระทบต่อประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์

การศึกษาในอดีตชี้ให้เห็นว่านักลงทุนตอบสนองข้อมูลที่เป็นข่าวดีหรือข่าวร้ายแตกต่างกัน โดยที่ข่าวร้ายจะถูกรับรู้ได้เร็วและแรงกว่าข่าวดี (นิมมวล เขียวรัตน์, 2539) ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากรณีของรายการพิเศษที่เป็นข่าวดีและข่าวร้ายจะถูกตอบสนองไม่เหมือนกันในทำนองเดียวกับการศึกษาข้อมูลรายการพิเศษ ผู้ศึกษาจึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

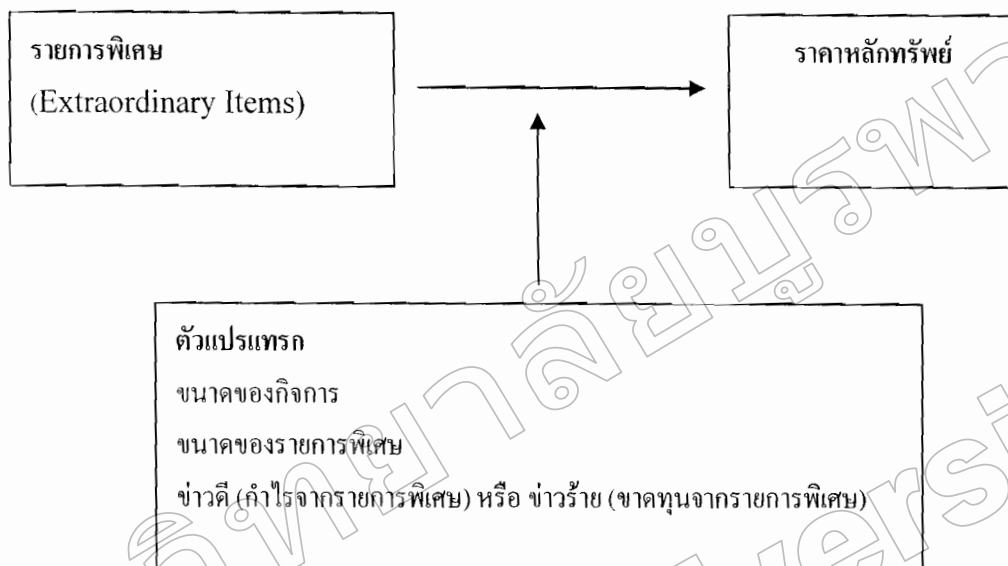
H4: ข่าวดี (กำไรจากรายการพิเศษ) หรือ ข่าวร้าย (ขาดทุนจากรายการพิเศษ) มีผลกระทบต่อประโยชน์ของรายการพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงประโยชน์ของรายการพิเศษว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ลงทุนในการใช้กำหนดราคาหลักทรัพย์หรือไม่และเป็นข้อมูลสนับสนุนให้คณะกรรมการออกกฎระเบียบที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

1. สมมติฐานเรื่องประสิทธิภาพตลาดทุน (Efficient Market Hypothesis)
2. วิธีการกำหนดราคาหลักทรัพย์
3. ประโยชน์การใช้ข้อมูลกำไรในการกำหนดราคาหลักทรัพย์
4. แนวคิดรายการพิเศษ

การศึกษาการใช้ข้อมูลพิเศษในการกำหนดราคาหลักทรัพย์ การศึกษาในตลาดหลักทรัพย์
มีกรอบแนวความคิด (Conceptual Diagram) ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงประโยชน์ของรายการพิเศษ ที่มีต่อผู้ใช้งบการเงิน
2. ทำให้ทราบถึงขนาดของกิจการ ขนาดของรายการพิเศษ ข่าวดี (กำไรจากรายการพิเศษ) หรือ ข่าวร้าย (ขาดทุนจากรายการพิเศษ) มีผลกระทบต่อประโยชน์ของรายการพิเศษ ในการกำหนดราคาหลักทรัพย์หรือไม่
3. เป็นข้อมูลหนึ่งที่น่าสนใจประกอบการพิจารณากระเบื้องต่าง ๆ แก่หน่วยงานกำกับดูแล เช่น คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชี คณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นต้น
4. ผลของการศึกษาสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำวิจัยและศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาข้อมูลบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยช่วงเวลา 9 ปี คือ

พ.ศ. 2538 – 2546

การศึกษารายการพิเศษเปรียบเทียบกับกำไรทางบัญชี มีอิทธิพลต่อการต่อราคา
หลักทรัพย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษานี้ได้ใช้ศัพท์เฉพาะโดยมีความหมายสำหรับใช้ในการศึกษาดังต่อไปนี้

1. รายการพิเศษ หมายถึง รายได้หรือค่าใช้จ่ายที่เกิดจากรายการหรือ เหตุการณ์ทาง
บัญชีที่

1.1 มีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการดำเนินงานตามปกติของกิจการ

1.2 ไม่คาดว่าจะเกิดขึ้นเป็นประจำหรือเกิดขึ้นไม่บ่อย

กำไรสุทธิต่อหุ้น(Earnings Per Share) หมายถึง ส่วนของกำไรสุทธิที่แบ่งเฉลี่ยแก่หุ้น
สามัญ แต่ละหุ้น

2. รายการพิเศษต่อหุ้น (Extraordinary Item Per Share) หมายถึง ส่วนเฉลี่ยของรายการ
พิเศษต่อหุ้นสามัญหนึ่งหุ้น หากรายการพิเศษนั้นเป็นผลขาดทุนให้แสดงจำนวนเงินไว้ในเครื่องหมาย
วงเล็บ

3. บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of
Thailand) หมายถึง บริษัทจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย